

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ
N U T A R I M A S
DĖL LIETUVOS POLICIJOS REFORMOS METMENŲ

1997 m. gruodžio 3 d. Nr. 1336
Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:
Pritarti Lietuvos policijos reformos metmenims (pridedama).

MINISTRAS PIRMININKAS

GEDIMINAS VAGNORIUS

VIDAUS REIKALŲ MINISTRAS

VIDMANTAS ŽIEMELIS

PRITARTA

Lietuvos Respublikos Vyriausybės

1997 m. gruodžio 3 d. nutarimu Nr. 1336

LIETUVOS POLICIJOS REFORMOS METMENYS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Spartus mūsų visuomenės vystymasis, demokratijos plėtra, teisinės valstybės kūrimas, sudėtinga kriminogeninė būklė – visa tai kelia iš esmės naujus reikalavimus policijai. Problemos, su kuriomis šiandien susiduria policija, jau negali būti sprendžiamos daliniais pakeitimais ir pertvarkymais. Reikia esminės policijos reformos, kuri iš pagrindų pakeistų jos organizaciją ir valdymą, veiklos metodus, vaidmenį visuomenėje ir santykius su kitomis teisėsaugos sistemos dalimis.

2. Šiame dokumente pateikiamos pagrindinės policijos reformos gairės, nurodyti ilgalaikiai prioritetiniai jos tikslai.

POLICIJOS REFORMOS BŪTINUMAS

3. Iki šiol policija atskleidžia jau padarytus nusikaltimus, tačiau nebuvo priimta ilgalaikių teisėsaugos stiprinimo ir kovos su nusikalstamumu programų. Tuo tarpu stabdyti nusikalstamumo didėjimą galima tik plėtojant intensyvią prevencinį darbą, bendradarbiaujant su visuomene, šalinant nusikalstamumo priežastis ir įgyvendinant ilgalaikes kompleksines programas, kuriose būtų numatyti prevenciniai policijos veiklos tikslai ir uždaviniai.

4. Dabartinė policijos veikla dar netenkina visuomenės reikalavimų.

5. Būtina tobulinti policijos valdymą, geriau organizuoti jos darbą. Policija paveldėjo biurokратиšką ir militarizuotą valdymo sistemą, pagrįstą komanda ir pavaldumu, o ne atsakomybe už racionalų skirtų išteklių naudojimą. Būtina skatinti policijos kūrybiškumą, iniciatyvą, veiklos naujoves.

6. Pagal esamą policijos valdymo sistemą policija yra per daug uždara organizacija, neatskaitinga vietos savivaldybei ir vietos gyventojams. Demokratinės visuomenės sąlygomis policija gali pasiekti savo tikslų tik glaudžiai bendradarbiaudama su visuomene. Šiam tikslui turi būti sukurta policijos atsiskaitomumo už savo darbo rezultatus vietos savivaldybei ir gyventojams sistema.

ILGALAIKIAI POLICIJOS REFORMOS TIKSLAI

7. Lietuvos policija turi atitikti demokratinių Europos valstybių reikalavimus, todėl ją būtina:

7.1. demilitarizuoti, kad ji taptų autonomiškai valdoma sistema, turinčia savarankišką finansavimą ir atsiskaitanti už savo veiklą Vidaus reikalų ministerijai, vietos savivaldybei ir gyventojams;

7.2. restruktūrizuoti – supaprastinti jos vidaus struktūrą patikslinus įvairių rūšių policijos funkcijas ir struktūras.

Savarankiška savivaldybių policija kuriama trimis etapais:

pirmajame etape įvedama teritorinių policijos komisariatų atskaitomybė savivaldybėms. Policijos komisariatų vadovai skiriami į pareigas, suderinus jų kandidatūras su savivaldybėmis;

antrajame etape atliekamas funkcinis ir struktūrinis policijos reorganizavimas – sukuriami uniformuoti ir kriminalinė policija;

trečiajame etape uniformuotos policijos pagrindu sukuriama savarankiška savivaldybių policija, atskiriamos respublikinės ir savivaldybių policijų funkcijos ir struktūros.

8. Policijos veikla tampa socialiai orientuota – policija glaudžiai bendradarbiauja su visuomene, stengiasi nustatyti jos poreikius ir lūkesčius.

Policija pirmiausia turės rūpintis gyventojų saugumu, jų turto apsauga, o ne vien įstatymo reikalavimų vykdymu ir nusikaltimų atskleidimu.

PRIORITETINĖS POLICIJOS REFORMOS KRYPTYS

9. Policija turi dirbti pagal konkrečias programas (tiek nacionalines, ę tiek vietines), kuriose reikėtų numatyti, kokių rezultatų turi būti pasiekta per metus ar per ilgesnį laiką. Šiuo tikslu būtina:

9.1. aprūpinti policiją nauja informacine technologija ir darbo priemonėmis (pagal numatytą programą);

9.2. parinkti į tarnybą tinkamiausius pareigūnus, sukurti efektyvų jų skatinimo mechanizmą, tobulinti mokymo sistemą;

9.3. dirbant prevencinį policijos darbą, ieškoti naujų policijos ir visuomenės bendradarbiavimo būdų.

VEIKSNIAI, TURINTYS ĮTAKOS POLICIJOS REFORMOS EIGAI IR REZULTATAMS

10. Policija yra Lietuvos teisėsaugos sistemos dalis, todėl jos reformos eiga ir rezultatai priklausys nuo visos teisinės sistemos reformos eigos.

11. Policijos pajėgų paskirstymas ir koncentravimas priklauso nuo valstybės administracinio-teritorinio suskirstymo, todėl valdymo funkcijų ir infrastruktūros formavimas naujuose administraciniuose-teritoriniuose vienetuose turės įtakos policijos restruktūrizavimui.

12. Policija yra visuomenės dalis ir gali keistis keičiantis pačiai visuomenei. Turi būti nuolat tiriama, ko visuomenė tikisi iš policijos. Šiuo tikslu turi būti sukurta perspektyvinė kompleksinė sociologinių tyrimų programa.

Policijos reformai įgyvendinti reikia intelektualinių, finansinių išteklių, organizacinio darbo ir psichologinio parengimo.

NAUJAS POŽIŪRIS Į POLICIJOS VALDYMĄ

13. Iki šiol policija buvo valdoma senais biurokratiniais metodais, kurie neskatina kūrybiškumo ir naujovių. Policijos valdymo struktūrą būtina pertvarkyti vadovaujantis mokslo laimėjimais ir įdiegiant šiuolaikinius administravimo metodus, kurie taikomi viešajame sektoriuje: nustatomi aiškūs kiekvieno lygmens tikslai, skiriami atitinkami ištekliai, kurie decentralizuojami žemiausiame lygyje. Policijos įstaigų savarankiškumą reikėtų derinti su atsiskaitymu ne tik pačiai policijai, bet ir visuomenei bei vietos savivaldybėms.

14. Policijos įstaigos privalo turėti savarankišką biudžetą, tvirtinamą pagal objektyvius kriterijus (gyventojų skaičių aptarnaujamoje teritorijoje, kriminogeninę būklę, urbanizacijos laipsnį, aptarnaujamos teritorijos plotą), ir laisvai juo disponuoti. Būtina racionaliai naudoti etatus, stengtis įsteigti laisvai samdomų darbuotojų etatus ten, kur nevykdomos policijos pareigūnų kompetencijai priskirtos funkcijos.

15. Policijai turi būti ląpsniškai perduotas ikiteisminis nusikaltimų tyrimas reorganizavus parengtinio tardymo padalinius vidaus reikalų sistemoje.

16. Būtina sukurti naują policijos valdymo modelį – subalansuoti valdymo funkcijas (Vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentas, apskrities vyriausiasis policijos komisariatas, policijos komisariatas, nuovados).

17. Formuojant naują policijos valdymo modelį (nustatant funkcijas ir modeliuojant struktūras), reikėtų atsižvelgti į Lietuvos geopolitinę padėtį bei administracinį-teritorinį valstybės suskirstymą.

18. Policijos valdymą tikslinga pertvarkyti taip, kad policijos įstaigose būtų 10–15 procentų valdymo funkcijas atliekančių pareigūnų.

19. Policijos veikloje centralizuoto valdymo funkcija (aprūpinimas, metodinis darbas, mokymo organizavimas, programų rengimas, atsiskaitomumo ir kontrolės sistemos sukūrimas) turi būti derinama su vietinio valdymo funkcijomis per savivaldybes (darbo planavimu, atsiskaitomumu ir kontrole vietos lygmeniu).

20. Būtina decentralizuoti policijos valdymą ir atsiskaitomumą, nustatyti, kad policijos įstaigos vadovas atsako už visą policijos pajėgų veiklą toje teritorijoje. Policijos ir piliečių ginčai turėtų būti sprendžiami teismine tvarka.

21. Tikslinga nustatyti prioritetines policijos veiklos kryptis nacionaliniu (valstybės) mastu, paliekant teisę teritorinių policijos įstaigų vadovybei jas papildyti.

22. Reikia parengti pasienio policijos ir teritorinių policijos įstaigų sąveikos per policijos operacijas ir ekstremaliomis situacijomis planą.

23. Turi būti numatyti konkretūs vietinių policijos įstaigų uždaviniai – tiek metų, tiek tolesnių kelerių metų, – kurie pateikiami svarstyti ir tvirtinti Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau vadinama – Policijos departamentas) ir vietos savivaldybei. Siekiant tinkamai įvertinti ir kontroliuoti situaciją, strateginio valdymo grandyje nustatomi situacijos bei veiklos vertinimo kriterijai.

24. Būtina nustatyti policijos aprūpinimo patalpomis, transportu, įranga, uniformomis ir kitomis priemonėmis normatyvus, numatyti šioms reikmėms lėšas.

POLICIJOS KONTROLĖ IR ATSISKAITOMUMAS

25. Už nusikaltimų tyrimą ir prevencinį darbą policijos įstaigos kasmet atsiskaito Policijos departamentui ir savivaldybės institucijoms. Visuomenei atsiskaitoma per susitikimus su gyventojais ir vietinės žiniasklaidos priemones.

26. Visuomenę su policijos darbu ir problemomis geriau supažindinti, taip pat skatinti su ja bendradarbiauti galėtų policijos rezervas, rėmėjai, visuomeninės organizacijos ar gyventojai.

27. Policijos įstaigų veikla neturi priklausyti nuo kintančios politinės situacijos valstybėje. Ji turi būti depolitizuota institucija, užtikrinanti Lietuvos piliečių saugumą.

POLICIJOS IR VISUOMENĖS SANTYKIAI

28. Policija, vykdydama savo uždavinius ir funkcijas, turi prisidėti prie Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro, taip pat kitų visuomeninių bei valstybinių institucijų veiklos, susijusios su nusikalstamumo prevencija.

29. Būtina kur kas geriau informuoti visuomenę apie policijos veiklą, problemas, kriminogeninę būklę, parengti ir įgyvendinti policijos veiklos atvirumo programą, pagal kurią visuomenė galėtų gauti išsamesnės informacijos apie policijos veiklą, pareikšti savo nuomonę ir vertinimus ir teikti pasiūlymus.

30. Numatoma sukurti piliečių skundų dėl policijos veiksmų ir piliečių bei policijos konfliktų nagrinėjimo sistemą, kurios pagrindas – pirminis skundo ar ginčo nagrinėjimas policijoje, o jeigu pilietis nepatenkintas nagrinėjimo rezultatais, toliau juos nagrinėja specialios bendros policijos ir visuomenės komisijos.

31. Būtina organizuoti visos Lietuvos, tam tikrų regionų kriminalinio saugumo (viktimizacijos rizikos) įvertinimą, nustatyti nesaugiausius objektus, teikti visokeriopą pagalbą

asmenims ir vietos organizacijoms, saugantiems šiuos objektus ir vykdančioms kriminalinės rizikos mažinimo programas.

32. Kartu su visuomeninėmis ir valstybinėmis organizacijomis būtina sukurti pagalbos nusikaltimo aukoms sistemą, įsteigti specialų paramos nusikaltimo aukoms fondą, nustatyti realios žalos atlyginimo teisinius mechanizmus.

33. Būtina ieškoti kuo įvairesnių policijos ir visuomenės bendradarbiavimo būdų, sukurti veiksmingą aktyviai bendradarbiaujančių su policija asmenų materialinio ir moralinio skatinimo sistemą.

34. Reikia rūpintis, kad policijos pareigūnai sugebėtų bendradarbiauti su visuomene. Pareigūno gebėjimas bendradarbiauti su visuomene turi būti įvertinamas per atestaciją. Reikėtų sukurti veiksmingą policijos pareigūnų, aktyviai bendradarbiaujančių su visuomene, skatinimo sistemą.

35. Tikslinga pasirašyti bendrą Vidaus reikalų ministerijos bei Švietimo ir mokslo ministerijos susitarimą, pagal kurį policija plačiu mastu padėtų mokymo įstaigoms dirbti prevencinį darbą su jaunimu ir moksleiviais.

NAUJAS POŽIŪRIS Į POLICIJOS MOKYMĄ IR PROFESIONALUMĄ

36. Pertvarkomas policijos personalo mokymas ir tobulinimasis siekiant parengti universalų policijos pareigūnų, gerinama policijos pareigūnų atranka į tarnybą. Po bazinio mokymo policijos pareigūnas galėtų toliau mokytis aukštesiose mokyklose tik išdirbęs policijoje 1–2 metus, mokymosi metu galėtų būti mokamas bazinis atlyginimas, gautas einant pareigas.

37. Policijos darbo efektyvumas priklauso nuo pareigūnų kvalifikacijos, todėl būtina įvesti kvalifikacinius pareigūnų paaukštinimo kriterijus.

38. Siekiant išlaikyti aukštos kvalifikacijos pareigūnus, reikėtų įvesti kaupiamojo atlyginimo sistemą, kad pagal sutartį išdirbęs 5 metus policijos pareigūnas gautų vienkartinį 25–30 procentų jo penkerių metų algos dydžio atlyginimą. Būtina sukurti fondą pasižymėjusiems pareigūnams skatinti už konkrečius darbo rezultatus.

39. Reikia įvesti pareigūnų rotaciją, taikomą policijos įstaigų vadovams (vadovas savo pareigas gali eiti ne ilgiau kaip vieną ketverių metų kadenciją, išimtiniais atvejais gali būti paliktas dar vienai kadencijai, po to įsakymu perkeliamas į kitas atitinkamo lygio pareigas). Tam būtina sukurti tarnybinių butų fondą, numatyti kompensacijas, išmokamas pareigūnams, perkeliama į kitą tarnybos vietą.

40. Būtina tobulinti policijos pareigūnų socialinių garantijų sistemą, kuri skatintų tarnauti policijoje tam tinkamus asmenis.

POLICIJOS VEIKLA IR TECHNINIS INFORMACINIS APRŪPINIMAS

41. Norint pertvarkyti policijos darbą, gerinti jo sąlygas, būtina įsigyti naujų ryšių ir informacijos apdorojimo technologijų, sukurti ir įdiegti kompiuterizuotą informacinę sistemą, įgalinančią operatyviai aprūpinti visų vidaus reikalų sistemos lygmenų pareigūnus informacija ir ryšio priemonėmis (pagal sudarytą ilgalaikę programą), taip pat sudaryti nuolat veikiančią mokslininkų, analitikų ir praktikų grupę, kuri tirtų naujus mokslo laimėjimus policijos technikos tobulinimo srityje ir teiktų pasiūlymus dėl technikos ir technologijų įsigijimo bei įdiegimo galimybių.

POLICIJOS TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

42. Reikia toliau plėtoti tarptautinį policijos bendradarbiavimą – stiprinti formalius ir neformalius ryšius pirmiausia su kaimyninių bei kitų valstybių policijomis, tirti tarptautinius nusikaltimus ir keistis mokslinė bei praktine patirtimi.

POLICIJOS VEIKLOS TEISINIS REGULIAVIMAS

43. Policijos veiklos teisiniam reguliavimui gerinti būtina:

43.1. išnagrinėti galiojančius teisės aktus, reglamentuojančius policijos veiklą, ir nustatyti jų pakeitimo tvarką;

43.2. parengti projektą naujo Lietuvos Respublikos policijos įstatymo, pavadinus jį Lietuvos Respublikos visuomenės saugumo įstatymu;

43.3. tobulinti galiojančius ir rengti naujus įstatymų papildomuosius aktus, reglamentuojančius policijos veiklą ir jos sąveiką su kitomis teisinės sistemos institucijomis, taip pat nevyriausybinėmis organizacijomis.

ORGANIZACINIAI POLICIJOS REFORMOS ASPEKTAI

44. Kad policijos reforma būtų sėkminga, reikia nuolat:

44.1. organizuoti pasitarimus, diskusijas ir svarstyti pasiektus rezultatus (organizaciniai reformos aspektai);

44.2. aiškinti visuomenei ir policijos pareigūnams apie pasikeitimų būtinumą ir eigą, formuluoti tarpinius tikslus (psichologiniai reformos aspektai).

45. Vykdamas policijos reformą, sudaromos darbo grupės kai kurioms problemoms nagrinėti ir jų sprendimams parengti.

46. Policijos reforma vykdoma vadovaujantis kitų valstybių patirtimi šioje srityje, taip pat kviečiami užsienio konsultantai.

47. Policijos reformos metmenų įgyvendinimo programą ir su ja susijusius dokumentus rengia Vidaus reikalų ministerijos Policijos reformos ir tyrimų centras. Atskiras programas rengia įvairios Vidaus reikalų ministerijos tarnybos, Lietuvos teisės akademija, kitos mokslo įstaigos ir organizacijos. Gautas išvadas ir rezultatus apibendrina Policijos reformos ir tyrimų centras ir teikia pasiūlymus Vidaus reikalų ministerijos vadovybei.

48. Būtina atlikti pateiktos Policijos reformos metmenų įgyvendinimo programos tarptautinį stebėjimą.

49. Policijos reformos eiga kartą per metus turi būti apsvaistyta Vidaus reikalų ministerijos kolegijoje.
